

POLITISKA UPPFATTNINGAR BLAND KVINNOR OCH MÄN SOM HAR BARN I HUSHÅLLET

ELIN NAURIN OCH PATRIK ÖHBERG

Sammanfattning

Studier från andra länder visar att föräldraskap polariserar kvinnors och mäns politiska uppfattningar. Men hur är det i Sverige? Den svenska kontexten är intressant eftersom mammor och pappor relativt oftare delar på ansvaret för barnen samt har tillgång till omfattande barnomsorg. En konsekvens av det skulle kunna vara att åsiktsskillnader mellan föräldrar är mindre i Sverige än vad som har hittats i den internationella forskningen. Det är också vad vi finner. Vi drar slutsatsen att könskillnaderna i politiska uppfattningar till och med är mindre bland kvinnor och män i hushåll med barn än vad de är i dem utan barn. Det gäller oavsett om barnen är små eller lite större och går i skolan.

I Sverige föds ungefär 115 000 barn varje år. Sett över en hel mandatperiod innebär dessa födslar närmare en halv miljon unika möjligheter för politiker att lova policyförändringar som är relevanta för blivande eller nyblivna föräldrar, må det vara skatter, arbetsmarknadsåtgärder eller förändringar i skola och omsorg. Vad tycker denna stora grupp av föräldrar om de olika policyförslag som brukar mätas i SOM-undersökningarna? Tycker de annorlunda än människor med äldre barn eller än dem som inte har några barn alls? Och är det rimligt att utgå från att kvinnors och mäns uppfattningar skiljer sig mer under tiden då barnen är små? Det är frågor som står i centrum för det här kapitlet.

Till vår hjälp har vi nya frågor som ställdes i SOM-institutets Göteborgsundersökning 2020. Ett representativt urval av göteborgare fick ta ställning dels till de vanliga sakfrågeåsikter som SOM-institutet brukar fråga om i sina nationella, regionala och lokala undersökningar, dels till ett antal helt nya frågor som har särskild relevans för föräldrar. De fick också ge förhållandevis detaljerade svar på hur gamla barnen i hushållet är samt vilket kön barnen har. Till exempel vet vi om svarspersonerna väntar barn eller om det finns en liten bebis i hushållet, vilket innebär att vi kan skilja väntande, nyblivna och småbarnsföräldrar från föräldrar med skolbarn. Frågorna möjliggör en mer detaljerad analys av föräldraskapets inverkan på sakfrågeuppfattningar än vad som brukar vara fallet i SOM-undersökningarna.

Mamma, pappa och politiska sakfrågor

Intresset hos forskare för föräldraskapets inverkan på människors politiska uppfattningar har ökat på senare år. Ofta är det uppfattningar i välfärdsstatspolitik som studeras. Slutsatsen brukar vara att föräldrar tycker delvis annorlunda än människor utan barn. Föräldrar stödjer förslag som innebär större välfärdsstat i allmänhet och generösa system för barnomsorg och familjestöd i synnerhet (Banducci m.fl., 2016; Busemeyer & Neimanns, 2017; Eagly m.fl., 2004; Elder & Greene, 2012; Ainsaar, 2012).

Idén om att föräldraskap spelar roll för politiska uppfattningar är särskilt närvarande i studier av politik och kön. Utgångspunkten är då ofta att föräldraskapet polariserar män och kvinnor åsiktsmässigt. Enkelt uttryckt förväntas föräldraskapet öka sannolikheten för att könsroller i relationen aktiveras (Eagly, Wood & Diekman, 2000; Wood & Eagly, 2012). Kvinnor är i de allra flesta fall de som tar ut mest av föräldraledigheten. Män är under samma tidsperiod ofta inne i en karriärintensiv del av sina liv. Föräldraskapet är på så vis en tid i livet då olika erfarenheter skapas. Tiden med småbarn förväntas leda till åsiktsskillnader som inte fanns där innan. Förväntningarna brukar backas upp med samhällsstatistik som visar att skilsmässor är vanliga när barnen är små. I Sverige skiljer sig så många som vart tredje par som har småbarn, enligt SCB, vilket indikerar att tiden med småbarn är prövande.

Det empiriska stödet för att kvinnor och män polariseras i sina politiska uppfattningar när det finns barn i hushållet kommer dock främst från länder med litet välfärdsstatsstöd åt föräldrarna (se t.ex. Banducci m.fl., 2016). Vi tror att det faktum att det finns mer skrivet och teoretiserat om att kvinnor och män *inte* delar erfarenheter under föräldraskapet hänger ihop med att de flesta länder inte har särskilt generösa föräldraledighetsmöjligheter för pappor. Därmed är det svårare för män och kvinnor att dela erfarenheter av att vara föräldraledig (för översikter se Thomas & Bittner, 2017; Schneider & Bos, 2019). De tidiga föräldraskapets påverkan på politiska uppfattningar i system som det svenska har mer sällan systematiskt undersökts (jfr. dock Rohdén, Nyman & Edström, 2012; Stensöta, 2020).

I välfärdsstater får föräldrarna relativt sett mer hjälp med att samarbeta kring omhändertagandet av barnen. Detta skulle kunna innebära att erfarenheter – och därmed sakfrågeåsikter – inte polariseras lika mycket, eller kanske till och med närmar sig varandra. Den dominerande idén om att föräldraskap polariserar kvinnor och män kan därför åtminstone i teorin utmanas på ett intressant sätt av det svenska välfärdsstatssystemet.

Även i ett bredare perspektiv är det intressant att fundera över i vilken grad graviditeten, ”bebisbubblan” och småbarnstiden är en tid i livet då män och kvinnor delar nya upplevelser av välfärdsstaten och en tid då föräldrarna kommer närmare varandra i sin analys av samhället. Forskning av barnmorskor talar om livet under graviditet och småbarnstiden som en tid då paret umgås intensivt (se t.ex. Göbel m.fl., 2019). Illustrativt är att begreppet anknytning – *bonding* eller *attachment*

på engelska – är helt centralt när forskarna försöker förstå vad som pågår när föräldern och barnet knyter an till varandra (se Parker, Tupling & Brown 1979 och forskning som följt därefter). Att även nyblivna föräldrar knyter an till varandra under samma period verkar möjligt, även om betydligt mindre är skrivet om hur anknytningen mellan mamman och pappan utvecklas – och nästan inget alls om hur det i så fall påverkar deras syn på samhället.

Det finns en hel del viktig forskning som lyfter fram mer generella partnereffekter på politiskt beteende. Partnerskap verkar till exempel socialisera människor in i politiskt deltagande. Par som flyttar ihop tenderar att gemensamt höja sitt valdeltagande (Dahlgård m.fl. 2021, se också Pande & Edlund, 2002). Människor med låg utbildning som bildar par med högutbildade röstar i allmänna val i större utsträckning än andra lågutbildade (Frödin Gruneau, 2020). Vi påverkas helt enkelt – och inte så förvånande – av vem vi lever ihop med och det har politiska konsekvenser. Sannolikt finns det omständigheter som gör att även åsikter smälter samman och möjligtvis spelar de delade erfarenheterna kring föräldraskapet in.

Studier i Sverige har visat att könsskillnaderna i politiska uppfattningar i huvudsak har varit ganska stabila historiskt sett, men att kvinnor och män har närmat sig varandra i just synen på offentlig sektor och välfärdsstatsfrågor på senare år (se nyliga översikter i Oskarson & Ahlbom 2021; Naurin & Öhberg, 2019; Oskarson & Rohdén, 2002). Utvecklingen har skett ungefär samtidigt som att papporna har tagit ut en ökad del av föräldraledigheten och ökat tiden de lägger ner på omsorg av sina barn (jmf Rohdén, Nyman & Edström, 2012). Det kvarstår dock att undersöka om det alltmer delade ansvaret för omsorg om barn innebär att kvinnor och män tycker mer lika. Forskare är ofta begränsade av vilka (få) sakfrågeförslag som introducerades i mätningar för länge sedan och som har hängt med över tid. Det gör att förhållandevis gamla förslag fortfarande analyseras, trots att det kan finnas mer aktuella frågor som är mer relevanta att undersöka. De flesta enkätundersökningar har dessutom ganska grova mått på hur gamla barnen är som finns i hemmet. Ofta vet vi bara om det bor ”barn under 18 år” i hushållet. En pågående utveckling i fältet är också att försöka teoretisera och empiriskt analysera detaljer i könsskillnaderna, till exempel genom att använda olika typer av välfärdsstatsfrågor (se t.ex. Garritzmann & Schwander, 2021; Burlacu & Lühiste, 2020), vilket är den väg vi tar i det här kapitlet.

Metoden som används och frågorna som studeras

Våra analyser bygger på data från SOM-undersökningen i Göteborg som gjordes hösten 2020.¹ Anledningen till att vi använder underlag från SOM-undersökningen i Göteborg är att den innehåller ett antal frågor som skapats specifikt för att analysera nyblivna föräldrars sakfrågeuppfattningar.²

Svarspersonerna ombads ange om barnen var i åldern 0–1, 2–3, 4–6, 7–15, eller 16 år eller äldre. Svarspersonerna svarade också på huruvida de själva eller part-

nern var gravid. Vi använder en två-delad barnvariabel i det här kapitlet: Dels en grupp som antingen är gravid (eller vars partner är gravid) eller har barn upp till och med 6 års ålder, dels en grupp som har barn som är 7 år eller äldre i hushållet. Fördelningen i vårt material är att drygt hälften (52 procent) inte har några barn i hushållet, en femtedel väntar barn eller har yngre barn (20 procent) och drygt en fjärdedel har äldre barn i hushållet (28 procent).

Vi undersöker könsskillnader utifrån 13 olika sakfrågor och uppfattningar. Den första typen av frågor är sakfrågor som är vanligt förekommande i den politiska debatten och som med jämna mellanrum dyker upp i SOM-undersökningarna. Mer precist är det följande frågor som intresserar oss och som i tidigare analyser visat tydliga könsskillnader (se till exempel Naurin & Öhberg, 2019; Rohdén, Nyman & Edström, 2012): *'Vilken är din åsikt om följande förslag?': 'Minska den offentliga sektorn', 'Ta emot färre flyktingar', 'Satsa mer på ett miljövänligt samhälle', 'Minska inkomstskillnaderna i samhället' och 'Kraftigt motverka produktionen av pornografi'*. De fyra första är frågor som regelbundet återkommer i SOM-undersökningarna. Den femte är en ny formulering som används i enkäterna till de gravida och deras partners i Graviditetspanelen (se fotnot 2. I tidigare SOM-undersökningar ställs frågan mer kategoriskt; *'förbjuda alla former av pornografi'*).

I den andra typen av frågor finns ett antal sakfrågor som är direkt kopplade till barn, reproduktion och till föräldrars samlevnad. De frågorna talar alltså specifikt till den verklighet som människor med barn i hushållet har att fundera över, men betoningen ligger på det tidiga föräldraskapet. Frågorna handlar om abort, ekonomiskt stöd till småbarnsföräldrar, samt arbetsmarknadspolitiska åtgärder riktade specifikt till småbarnsföräldrar: *'Vilken är din åsikt om följande förslag?': 'Sänka gränsen för fri abort från v.18 till v.12', 'Reservera en större del av föräldraledigheten till papporna', 'Ge nyblivna föräldrar ekonomiskt bidrag för hjälp i hemmet (t.ex. till matlagning och städning)', 'Kräva att kvinnor samtalar med läkare innan de genomför en abort', 'Ge barnomsorgspengen till föräldrar så de själva kan välja om barnet ska vara hemma eller på förskola' och 'Ge småbarnsföräldrar större möjligheter än andra att välja arbetstid'*.

Svarsalternativen i samtliga dessa frågor är *'Enormt dåligt förslag', 'Mycket dåligt förslag', 'Ganska dåligt förslag', 'Varken bra eller dåligt förslag', 'Ganska bra förslag', 'Mycket bra förslag' samt 'Enormt bra förslag'*.

I den tredje typen av sakfrågor riktas intresset mot prioriteringar av samhällsinsatser på två olika områden som ofta kopplas till orättvisa könsskillnader i samhället: Löneskillnader i arbetslivet samt skillnader i skolresultat. Siffror från 2019 visar att kvinnor tjänar 90 procent av vad männen tjänar i arbetslivet (Medlingsinstitutet, 2020). Motsatt obalans finns i skolan där flickor i genomsnitt har 12 procent högre betygspoäng än pojkar (Nejman, 2020) och där närmare två tredjedelar av de som söker till universitet är kvinnor (UHR, 2018). Frågans formulering var *'Vad tycker du om följande förslag som har med kvinnors och mäns situation i samhäl-*

let att göra?’ *’Kvinnors löner måste höjas, även om mäns utrymme för lönehöjningar då minskar’* och *’Lärare behöver omprioritera resurser i klassrummet så att pojkers studieresultat förbättras’*. Svartalternativen utgjordes av 1 – *’Instämmer inte alls’* till 7 – *’Instämmer helt och hållet’*.

I våra analyser nedan börjar vi med att ge en översikt över kvinnors och mäns inställning till de olika frågorna, och vi delar upp dem i om det finns barn i hushållet eller inte. Vi går sedan vidare till mer kontrollerade analyser och delar upp barnvariabeln i ”småbarn” å ena sidan och ”äldre barn” å andra. Vi kontrollerar även för faktorer som vi vet hänger samman med hur människor ställer sig i olika sakfrågor. I de statistiska modellerna, som figurerna bygger på, ingår politisk ideologi, ålder, utbildning, politiskt intresse samt hushållets inkomst. Därutöver kontrollerar vi för om svarspersonen lever i ett parförhållande.

I tabell 1 redovisas både nivåer på stöd bland kvinnor och män samt procent-differensen mellan könen. I figurerna därefter illustreras skillnader mellan könen utifrån uppdelningen om det finns barn i hushållet eller inte. Placeringen av koefficienterna i figurerna kan ses som balansmått under kontroll för de nämnda kontrollvariablerna. I de fall då konfidensintervallet (det svarta strecket på sidorna av symbolerna) korsar strecket i mitten betyder det att det inte finns någon signifikant skillnad mellan könen. I de fall då koefficienterna befinner sig på högersidan av det svarta strecket är kvinnor mer positiva till förslaget än män i genomsnitt, och i de fall koefficienten syns till vänster om det svarta strecket är kvinnor mer negativa än vad män är.

Resultaten hjälper oss att förstå om de olika grupperna har olika uppfattningar, men det är viktigt att påpeka att vi inte kan uttala oss om kausalitet i de här analyserna. Vi gör alltså inte anspråk på att slå fast att föräldraskap eller ansvar för barn *skapar* de skillnader vi ser. En sådan distinktion är mer än bara semantisk, eftersom vi vet från tidigare nämnd forskning att en hel del könsskillnader finns även utanför hemmets väggar. Analysen är istället beskrivande och visar hur skillnaderna se ut. Det finns dessutom viktig litteratur som visar att omvänd kausalitet förekommer, det vill säga att likartade politiska åsikter spelar roll när människor väljer partner och att ”kaka söker maka”. I vissa studier syns till och med att politiska uppfattningar är viktigare för parbildning än vad personlighet och fysiska egenskaper är (Alford m.fl., 2011).

Åsiktsskillnader i hushåll med och utan barn

Tabell 1 visar vad kvinnor och män i hushåll med respektive utan barn tycker i de olika sakfrågorna. Den visar också procentdifferenser mellan kvinnor och män. Sakfrågorna är ordnade efter differensen bland kvinnor och män som inte har barn i hushållet. I de efterföljande figurerna analyserar vi skillnaderna under kontroll för de ovan nämnda variablerna.

Tabell 1 Andel kvinnor och män som svarar instämmande i 13 olika sakfrågor, uppdelat på om det finns barn i hushållet, 2020 (procent, procentdifferens)

	Barn i hushållet			Inga barn i hushållet		
	Kv	Män	Differens	Kv	Män	Differens
Kraftigt motverka produktionen av pornografi	79	50	+29	84	45	+39
Kvinnors löner måste höjas, även om mäns utrymme för lönehöjningar då minskar	81	58	+23	87	58	+29
Minska inkomstskillnaderna i samhället	69	60	+9	78	64	+14
Satsa mer på ett miljövänligt samhälle	89	84	+5	90	79	+11
Minska den offentliga sektorn	16	22	+6	14	25	+9
Ge småbarnsföräldrar större möjligheter än andra att välja arbetstid	69	57	+12	51	44	+7
Sänka gränsen för fri abort från v.18 till v.12	13	17	-4	22	15	+7
Ge barnomsorgspengen till föräldrar så de själva kan välja om barnet ska vara hemma eller på förskola	32	30	+2	25	26	-1
Ge nyblivna föräldrar ekonomiskt bidrag för hjälp i hemmet (t.ex. till matlagning och städning)	33	32	1	24	26	-2
Lärare behöver omprioritera resurser i klassrummet så att pojkars studieresultat förbättras	39	36	+3	34	41	-7
Reservera en större del av föräldraledigheten till papporna	33	36	-3	45	37	-8
Kräva att kvinnor samtalar med läkare innan de genomför en abort	37	45	-8	38	47	-9
Ta emot färre flyktingar	45	62	-17	49	65	-16

Kommentar: Tabellen visar andel kvinnor och män som var positiva till ett antal politiska förslag. Frågornas exakta formuleringar finns beskrivna även i figurena nedan. I de positiva ingår de som svarat 'enormt', 'mycket' eller 'ganska' bra förslag. För de två sista frågorna i tabellen svarar svarspersonerna på en skala mellan 1 – 'Instämmer inte alls' och 7 – 'Instämmer helt och hållet'. Balansmättet anger skillnader mellan andel kvinnor och andel män som var positiva till förslagen. Ett minustecken innebär att lägre andel kvinnor än män tycker att förslaget är bra. Ett plustecken innebär att en högre andel kvinnor än män tycker att förslaget är bra. Antalet svarande varierar mellan 555 och 573.

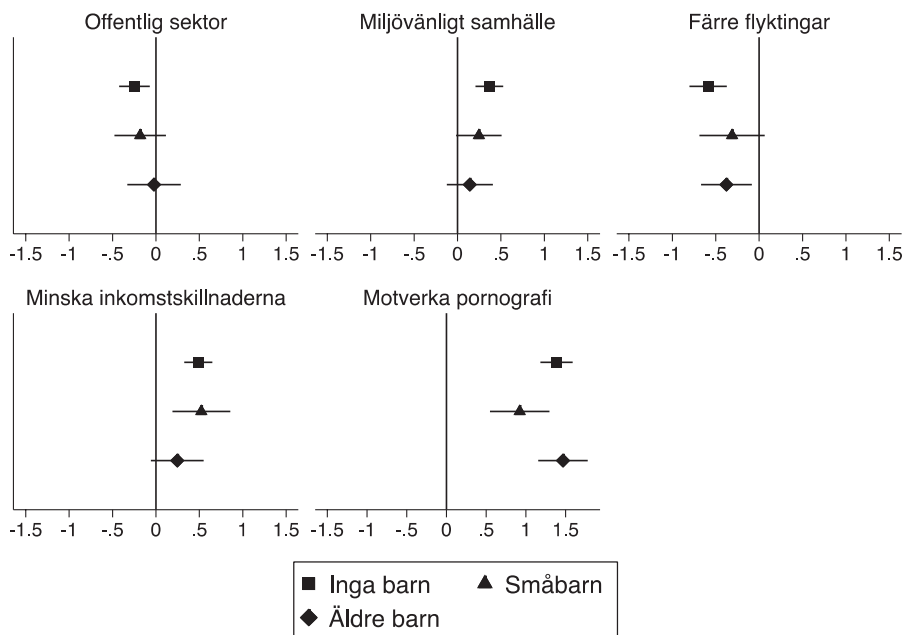
Källa: SOM-undersökningen i Göteborg 2020.

Tabell 1 tydliggör en rad olika könsskillnader i politiska uppfattningar. Den största skillnaden finns i frågan om att motverka produktionen av pornografi. Hela 39 procentenheters skillnad syns i gruppen utan barn (84 procent av kvinnorna är positiva och 45 procent av männen), och samma siffra för gruppen med barn är 29 (där 79 procent av kvinnorna och 50 procent av männen är positiva). Vi ser också en stor skillnad i frågan om att höja kvinnors löner på bekostnad av mäns löner. Här är skillnaden 29 procentenheter i gruppen utan barn (87 procent av kvinnorna och 58 procent av männen är positiva) och 23 procentenheter i gruppen med barn (81 procent av kvinnorna och 58 procent av männen är positiva). I båda dessa frågor står kvinnor och män med barn i hushållet närmare varandra jämfört med dem utan barn i hushållet. Föräldraskapet verkar ur det perspektivet inte polarisera uppfattningarna ytterligare när vi tittar på de okontrollerade siffrorna. Vi kursiverar de tre frågor där åsiktsskillnaderna är (dock bara något) större i gruppen med barn i hushållet. I endast en av de tre frågorna verkar det finnas antydning till att könen polariserats av föräldraskapet när vi analyserar på det här enkla sättet, och det är i frågan om att ge småbarnsföräldrar större möjligheter att välja arbetstid – både kvinnor och män är klart mer positiva till förslaget när det finns barn i hushållet, men kvinnor är ännu lite mer positiva. Differensen är fyra procentenheter större när det inte finns barn i hushållet.

I figur 1 till 3 visas skillnaderna mellan kvinnor och män under kontroll för de nämnda variablerna. Den viktigaste slutsatsen från dessa figurer är att kvinnor och män med barn i hushållet inte är mer polariserade i sina uppfattningar än vad kvinnor och män utan barn i hushållet är. Indikationerna är snarare att skillnaderna mellan könen är mindre när det finns barn i hushållet. Men vi ska gå igenom alla bilderna i tur och ordning.

I figur 1 visar vi de fem frågor som förekommit över tid i SOM-undersökningarnas mätningar. Vi ser att det finns könsskillnader i gruppen som inte har barn i hushållet i alla fem allmänpolitiska sakfrågorna. I grupperna som har barn i hushållet är skillnaderna i åsikter mellan kvinnor och män genomgående mindre, och i tre av frågorna – synen på den offentliga sektorn, vikten av miljövänligt samhälle och synen på flyktningmottagande – finns ingen könsskillnad i grupperna som är gravida eller har små barn i hushållet. Här är det dock rimligt att påminna om att grupperna med barn är mindre och att konfidensintervallen därför blir större i vår analys här. Gruppen med äldre barn visar liknande mönster som gruppen med yngre barn. Endast i frågan om pornografi syns signifikanta könsskillnader i samtliga grupper. Just inställningen till pornografi är en fråga där forskarna under lång tid har sett att män och kvinnor tycker väldigt olika, och det gäller alltså även när frågan formuleras så här några mildare och inte nämner ett totalförbud. Att förbjuda pornografi har förövrigt varit en fråga som länge splittrat väljare och valda (representanterna har varit klart mindre positiva till att förbjuda pornografi än väljare, se Karlsson & Gilljam, 2014).

Figur 1 Könsskillnader och barn i hushållet i allmänpolitiska frågor, 2020
(regressionskoefficienter)

Kommentar. Frågan lyder 'Vilken är din åsikt om följande förslag?' följt av förslagen 'Minska den offentliga sektorn', 'Ta emot färre flyktingar', 'Satsa mer på ett miljövänligt samhälle', 'Minska inkomstskillnaderna i samhället' och 'Kraftigt motverka produktionen av pornografi'. Svartalternativen lyder 'Enormt dåligt förslag', 'Mycket dåligt förslag', 'Ganska dåligt förslag', 'Varken bra eller dåligt förslag', 'Ganska bra förslag', 'Mycket bra förslag' samt 'Enormt bra förslag'. Siffrorna i figuren är under kontroll för politisk ideologi, ålder, utbildning, hushållsinkomst, lever i ett parförhållande och politiskt intresse. Konfidensintervallen illustrerar signifikansnivån 90 procent.

Källa: SOM-undersökningen i Göteborg 2020.

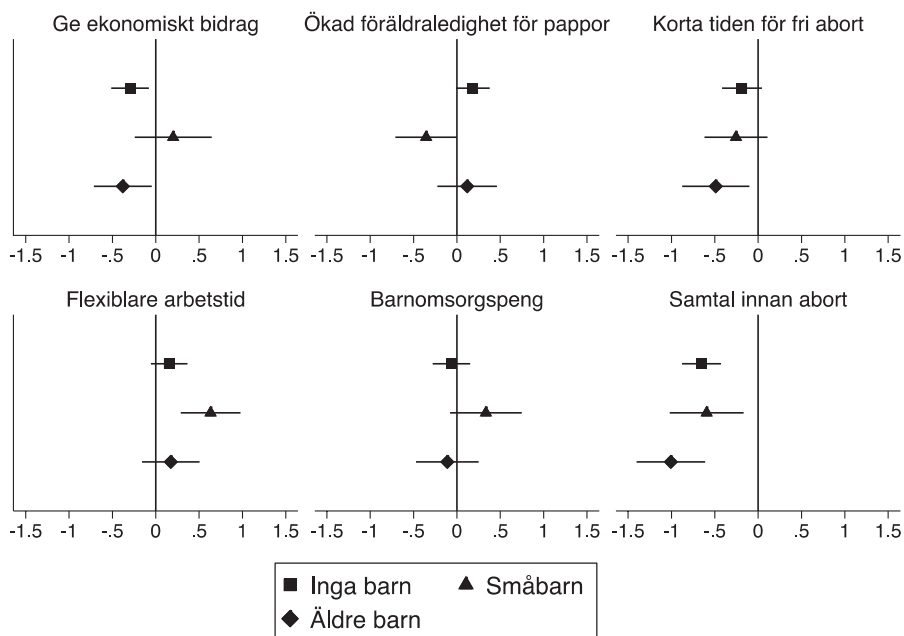
Figur 2 visar sex olika sakfrågor som har en mer direkt anknytning till familjeliv och föräldraskap. Även här är den övergripande slutsatsen att åsiktsskillnaderna mellan kvinnor och män som har barn i hushållet inte är större än bland dem utan barn i hushållet. Skillnaderna mellan grupperna är inte helt lättanalyserade. Bilden som ges är att olika typer av sakfrågor innebär olika typer av könsskillnader. I ett fall är det tydligt att gruppen med små barn uppvisar könsskillnader som inte finns i de andra grupperna – och det är frågan om flexibel arbetstid för småbarnsföräldrar. Kvinnor med små barn i hushållet är signifikant mer positiva till det förslaget jämfört med män i samma grupp. Garritzmann och Schwander (2021) resonerar kring att kvinnor är mer positiva till arbetsmarknadsåtgärder som hjälper dem att stanna kvar på arbetsmarknaden, vilket skulle kunna vara en tolkning av detta resultat. Däremot finns det ingen könsskillnad i gruppen när det

gäller att ge småbarnsföräldrar ekonomiskt bidrag för att få hjälp i hemmet. Det är männen i gruppen småbarnsföräldrar som är mer positiva till det förslaget jämfört med män i de andra grupperna. I endast en fråga ser vi tydliga könsskillnader i uppfattningar i samtliga grupper. Det är frågan om huruvida kvinnan ska tvingas att samtala med läkare innan hon genomför en abort. I den frågan är kvinnor i samtliga grupper mer negativa än männen.

I två av frågorna syns små eller inga könsskillnader i någon av grupperna: föräldraledighet för pappor och barnomsorgspeng (även här bör vi beakta att gruppstorleken leder till större konfidensintervall för grupperna med barn i hushållet). Kvinnor med småbarn är något mer negativa än män med småbarn när det gäller ökad föräldraledighet för pappor – men skillnaden är precis på gränsen till att vara signifikant. Det kan vara värt att påpeka att i de andra hushållsgrupperna är kvinnor något mer positiva till förslaget. Det är 36 procent av kvinnor med småbarn som tycker att förslaget är dåligt. Något färre, 33 procent, bland de med äldre barn är kritiska till förslaget. Däremot är det bara 20 procent bland kvinnor utan barn i hushållet som ogillar förslaget. Det gör att frågan om att reservera större del av föräldraledigheten till papporna inte är någon fråga som är starkt kopplat till kön, utan mer till interaktionen mellan kön och föräldraskap. Det är eventuellt också en av orsakerna till att frågan ofta är svårplacerad på vänster-högerskalan. Synen på pornografi är, som vi såg ovan, en fråga som är tydligt mer könsskiljande, oavsett om det finns barn i hushållet eller inte.

Förslaget ”Ge barnomsorgspengen till föräldrar så de själva kan välja om barnet ska vara hemma eller på förskola” var från början ett vallöfte från Kristdemokraterna och infördes första gången när de satt i regeringen mellan 1991 och 1994. Den socialdemokratiska regeringen tog 2016 bort möjligheten för kommuner att bevilja vårdnadsbidrag. Förespråkarna menade att det handlade om valfrihet, medan motståndarna till reformen påpekade att det riskerade att ytterligare spä på lönegapet mellan kvinnor och män i och med att det i huvudsak är kvinnor som stannar hemma under småbarnsåren. Reformen var någorlunda populär i opinionen. År 2010 var det bara 13 procent som ville avskaffa ersättningen (Oscarsson & Holmberg, 2011). I den här undersökningen är det ungefär 30 procent av dem med barn i hushållet som ser positivt på ersättningen, och ungefär 25 procent bland dem som inte har barn i hushållet (se tabell 1).

Figur 2 Könsskillnader och barn i hushållet i familjepolitiska frågor, 2020 (regressionskoefficienter)

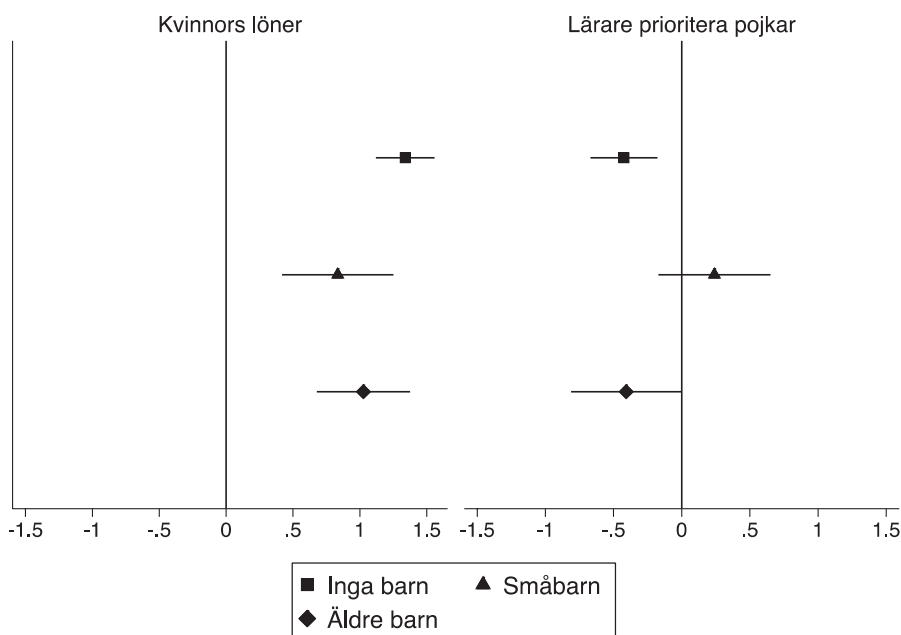
Kommentar: Frågan lyder 'Vilken är din åsikt om följande förslag?' följt av förslagen 'Ge nyblivna föräldrar ekonomiskt bidrag för hjälp i hemmet (t.ex. till matlagning och städning)', 'Reservera en större del av föräldraledigheten till papporna', 'Sänka gränsen för fri abort från v.18 till v.12', 'Ge småbarnsföräldrar större möjligheter än andra att välja arbetstid', 'Ge barnomsorgspengen till föräldrar så de själva kan välja om barnet ska vara hemma eller på förskola' samt 'Kräva att kvinnor samtalar med läkare innan de genomför en abort'. Svartalternativen lyder 'Enormt dåligt förslag', 'Mycket dåligt förslag', 'Ganska dåligt förslag', 'Varken bra eller dåligt förslag', 'Ganska bra förslag', 'Mycket bra förslag' samt 'Enormt bra förslag'. Siffrorna i figuren är under kontroll för politisk ideologi, ålder, utbildning, hushållsinkomst, lever i ett parförhållande och politiskt intresse. Konfidensintervallen illustrerar signifikansnivån 90 procent.

Källa: SOM-undersökningen i Göteborg 2020.

I figur 3, slutligen, kan vi se lite olika mönster. I frågan om kvinnors löner, till vänster i bilden, ser vi att det finns könsskillnader i alla tre grupper, men att gruppen utan barn ligger längre från mittenstrecket (skillnaden mellan hushållsgrupperna är dock inte signifikanta). I frågan om huruvida lärare ska omprioritera resurser i klassrummet så att pojkars studieresultat förbättras, finns det inte någon könsskillnad bland kvinnor och män med små barn i hushållet. I gruppen utan barn i hushållet är kvinnor mer negativa än män. Samma sak gäller för kvinnor med äldre barn i hushållet. Nära en fjärdedel (23 procent) är helt avvisande till förslaget, det vill säga sätter en sju på den sjugradiga skalan (syns inte i figuren). Bland män

med äldre barn i hushållet är det bara 13 procent som är helt avvisande. Tack vare att SOM-undersökningen i Göteborg innehåller en fråga om huruvida barnen i hushållet är pojkar eller flickor kan vi titta särskilt på om hushållet faktiskt inkluderar just pojkar. När en sådan indelning görs framträder en tydlig skillnad mellan kvinnor med och utan en pojke i hushållet. Bara 18 procent av kvinnorna med äldre barn och en pojke i huset är helt avvisande till förslaget, medan hela 32 procent av kvinnorna med äldre barn, men som inte har någon pojke i hushållet, sätter en sju. Skillnaden mellan män med och utan pojkar i hushållet är klart mindre. 17 procent av dem med minst en pojke avvisar förslaget och 12 procent av dem som inte har det.

Figur 3 Prioriteringen av kvinnors löner och pojkars betyg (regressionskoefficienter)

Kommentar: Frågan lyder 'Vad tycker du om följande förslag som har med kvinnors och mäns situation i samhället att göra?' följt av förslagen 'Kvinnors löner måste höjas, även om mäns utrymme för lönehöjningar då minskar' samt 'Lärare behöver omprioritera resurser i klassrummet så att pojkars studieresultat förbättras'. Svartalternativen gick från, 1 – 'Instämmer inte alls' till 7 – 'Instämmer helt och hållet'. Siffrorna i figuren är under kontroll för politisk ideologi, ålder, utbildning, hushållsinkomst, lever i ett parförhållande och politiskt intresse. Konfidensintervallen illustrerar signifikansnivån 90 procent.

Källa: SOM-undersökningen i Göteborg 2020.

Varför skola kvinnor och män strida?

Kvinnor och män är inte alltid överens när det kommer till politiska spörsmål. Forskningen har upprepade gånger påvisat att i frågor som kretsar kring offentlig sektor så finns det åsiktsskillnader mellan kvinnor och män. Varför kvinnor och män tycker olika finns det många teorier kring. I det här kapitlet har vi valt att titta på vad barn i hushållet har för betydelse för åsiktsskillnader mellan könen. Vår utgångspunkt var att ifrågasätta den internationella forskningens tydliga förväntan på att föräldraskap polariserar kvinnors och mäns uppfattningar i politiska sakfrågor. Vi har kunnat konstatera att hushåll med barn inte påvisar större åsiktsskillnader mellan könen. Däremot kan vi se att de olika sakfrågor vi analyserar verkar skapa olika typer av könsmonster. Det är uppenbart att sakfrågorna kring familjeliv och föräldraskap som vi introducerar här relaterar till kön på olika vis och att könskillnaderna ser olika ut för arbetsmarknadsfrågor, reproduktionsfrågor, ekonomiska frågor etcetera. Det återstår att formulera mer detaljerade teorier kring varför så är fallet och att göra analyser av sakfrågeåsikter med detta i åtanke i kommande studier. I nästa kapitel följer en analys av huruvida kvinnor och män *prioriterar* olika mellan sina sakfrågeåsikter. Tanken är att även om kvinnor och män inte tycker så olika under föräldratiden så kan det hända att de prioriterar olika mellan uppfattningarna och rangordnar vissa sakfrågor som viktigare än andra.

Noter

- ¹ När vi jämför deltagarna i SOM-undersökningen i Göteborg med deltagarna i 2020-års nationella SOM-undersökning ser vi att göteborgarna är lite yngre, något mer till vänster och mer välutbildade än den genomsnittlige svensken.
- ² Frågorna kommer från forskningsprojektet PregDem och ställdes till gravida och partners som rekryterades i Sahlgrenska universitetssjukhusets ultraljudsväntrum till den så kallade Graviditetspanelen (för beskrivning se t.ex. Naurin m.fl 2019 eller www.gu.se/pregdem). I Göteborgs-SOM-undersökningen 2020 ställde PregDem frågorna till ett representativt urval av befolkningen för att kunna jämföra dem med Graviditetspanelens deltagare. Här rapporterar vi bara svaren från Göteborgs-SOM.

Referenser

- Ainsaar, Mare (2012). Children in the family and welfare state attitudes: altruism or self-interest?. I Heikki Ervasti, Jörgen Goul Andersen, Torben Fridberg och Kristen Ringdal (red) *The future of the welfare state. Social policy attitudes and social capital in Europe*. Edward Elgar. 88–106.
- Alford, John, Hatemi, Peter, Hibbing, John, Martin, Nicholas & Lindon Eaves (2011). The politics of mate choice. *The Journal of Politics*, 73(2), 362–379.

- Banducci, Susan, Elder, Laurel, Greene, Stece & Daniel Stevens (2016). Parenthood and the polarisation of political attitudes in Europe. *European Journal of Political Research*, 55(4), 745–766.
- Burlacu, Diana & Maarja Lühiste (2020). Parenthood and social policy preferences: A gender and time sensitive examination. *European Journal of Political Research*, 60: 255–274.
- Busemeyer, Marius, & Erik Neimanns (2017). Conflictive preferences towards social investments and transfers in mature welfare states: The cases of unemployment benefits and childcare provision. *Journal of European Social Policy*, 27(3), 229–246.
- Dahlgaard, Jens Olav, Bhatti, Yosef, Hansen Hedegaard, Jonas & Kasper Möller Hansen (2021). Living Together, Voting Together: Voters moving in together before an election have higher turnout. *British Journal of Political Science*.
- Eagly, Alice, Wood, Wendy & Amanda Diekmann (2000). Social role theory of sex differences and similarities: A current appraisal. I T. Eckes & H. M. Trautner (red) *The developmental social psychology of gender*. Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Elder, Laurel & Steven Greene (2012). *The Politics of Parenthood: Causes and Consequences of the Politicization of the American Families*. Albany, NY: State University of New York Press.
- Frödin Gruneau, Moa 2020. *Mating and Political Inequality*. Göteborg Studies in Politics 164, edited by Bo Rothstein, Department of Political Science, University of Gothenburg.
- Garritzmann, Julian, & Hanna Schwander (2021). Gender and attitudes toward welfare state reform: Are women really social investment promoters?. *Journal of European Social Policy*, doi: 10.1177/0958928720978012.
- Göbel, Ariane, Barkmann, Claus, Arck, Petra, Hecher, Kurt, Schulte-Markwort, Michael, Anke, Diemert & Susanne Mudra (2019). Couples' prenatal bonding to the fetus and the association with one's own and partner's emotional well-being and adult romantic attachment style. *Midwifery*, 79.
- Karlsson, David, & Mikael Gilljam (2014). Partier, representationsprinciper och bilderna av den svenska demokratin. I David Karlsson & Mikael Gilljam (red) *Svenska politiker*. Stockholm: Santérus.
- Medlingsinstitutet (2020). *Löneskilnaden mellan kvinnor och män 2019*.
- Naurin, Elin, Markstedt, Elias, Stolle, Dietlind, Enström, Daniel, Wallin, Anton, Andreasson, Ingrid, Attebo, Birgitta, Eriksson, Otilia, Martinsson, Klara, Elden, Helen, Linden, Karolina & Sengpiel, Verena. (2020). *Pregnant under the pressure of a pandemic: a large-scale longitudinal survey before and during the COVID-19 outbreak*. *European Journal of Public Health* Volume 31, Issue 1, February 2021, sid 7–13.
- Naurin, Elin & Patrik Öhberg (2019). Kvinnors och mäns politiska åsikter och intresse under 30 år. I Ulrika Andersson, Björn Rönnerstrand, Patrik Öhberg & Annika Bergström (red) *Storm och stiltje*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.

- Nejman, Fredrik (2020-12-02). Flickorna har gått om pojkar i alla ämnen. *Läraren*. Hämtad 2021-04-06 från <https://www.lararen.se/nyheter/fokus/flickorna-har-gatt-om-pojkar-i-alla-amnen>
- Oscarsson, Henrik, & Sören Holmberg (2011). *Åttapartivalet 2010*. Stockholm: SCB.
- Oskarson, Maria & Jakob Ahlbom (2021). *Trender i könsskillnader bland svenska väljare*. Valforskningsprogrammets rapportserie 2021: 1. Göteborgs universitet: Statsvetenskapliga institutionen.
- Oskarson, Maria & Helena Rohdén (2002). Könsskillnader i politiken – mönstren består. I Sören Holmberg & Lennart Weibull (red) *Det våras för politiken. Trettiotvå artiklar om politik, medier och samhälle*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Pande, Rohini & Lena Edlund (2002). Why Have Women Become Left-Wing? The Political Gender Gap And The Decline In Marriage. *Quarterly Journal Of Economics* 117 (3): 917–961.
- Parker, Gordon, Tupling, Hillary & L.B. Brown (1979). A Parental Bonding Instrument. *British Journal of Medical Psychology*, 52: 1–10.
- Rohdén, Helena, Nyman, Carin & Maria Edström (2012). Påverkar omsorgsansvar våra åsikter? I Lennart Weibull, Henrik Oscarsson & Annika Bergström (red) *I framtidens skugga*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Schneider, Monica C & Angela L. Bos (2019). The application of social role theory to the study of gender in politics. *Political Psychology* 40:173–213.
- Stensöta, Helena. (2020). Does Care Experience Affect Policy Interests? Male Legislators, Parental Leave, and Political Priorities in Sweden. *Politics & Gender*, 16(1), 123–144.
- Thomas, Melanee & Amanda Bittner (2017). *Mothersand others: The role of parenthood in politics*. UBC Press.
- Universitets- och högskolerådet (2018). *Antagning till högre utbildning höstterminen 2018. Analys av antagningsomgångarna och trender i antagningsstatistiken*. UHR:s rapportserie 2018:12.
- Wood, Wendy & Alice Eagly (2012). Biosocial construction of sex differences and similarities in behavior. I M. P. Zanna & J. M. Olson (red) *Advances in experimental social psychology* (Vol. 46). San Diego, CA.